

Inledning

F rån 1600-talets vetenskapliga revolution har vi ärvt en syn på den vetenskapliga metoden som ungefär säger att den består av en uppsättning tillvägagångsregler som idealt sett syftar till att eliminera följderna av det undersökande subjektets individualitet eller personlighet. Detta metodbegrepp har kommit att genomsyra de senaste decenniernas debatt gällande vilken psykoterapeutisk behandlingsform som har starkast "evidens". Metoderna, inte sällan förkortade på ett slagkraftigt sätt (Kbt, Pdt, Istdp, Act etcetera), tävlar med varandra på den offentliga arenan – att gå till en psykoterapeut är kanske inte längre att uppsöka en person som kan hjälpa en, utan har snarare kommit att bli liktydigt med att uppsöka en representant för en i grunden manualiserbar och i bästa fall evidensbaserad metod. På många psykoterapeututbildningar betraktas följaktligen egenerapin numera som överflödig. Därmed inte sagt att de psykoanalytiska och tolkningsbaserade förhållningssätten, och deras krav på kontinuerlig bildning och självprövning, skulle vara utrotade. De är bara marginaliserade, men lever ändå vidare av egen kraft.

I det läget kan det vara viktigt att gripa tillbaka på psykoanalysens interna diskussioner, som pågått i mer än hundra år och till stor del handlar om den psykoanalytiska behandlingens mål, och om relationen till analysanden. I mångt och mycket är det den praktiserande psykoanalytikerns eller psykoterapeutens uppdrag att själv uppfinna sin metod, och att internalisera de delar av den psykoanalytiska teorin som hen känner sig bäst lämpad för. Å andra sidan uppstår det

ibland skolbildningar som kräver ställningstaganden och kan leda till utslutningar och utbrytningar. Lacan är därvid legendarisk, och detta nummer om "Teknik och metod" innehåller en informativ essä av Peter Jansson om vad det får för praktiska och metodologiska konsekvenser om behandlingens mål är att finna begärets egen lag.

Numrets huvudkonflikt är dock vad som med ett lätt understatement har gått till historien som "de kontroversiella diskussionerna", nämligen maktkampen på 1940-talet i Storbritannien mellan Anna Freud och Melanie Klein om vilken förståelse av psykoanalysen som skulle ligga till grund för vad studenterna skulle utbildas till att göra. Andreas Keller har skrivit en introducerande artikel och översatt tre viktiga historiska dokument från den avslutande diskussion som gav resultat och förhindrade en splittring av föreningen.

Anna Freud och Melanie Klein presenterar sina ståndpunkter; men allra mest intressant är kanske den medlem som vägrar ta ställning. Marjorie Bradley presenterar det mål för behandlingen som hon själv kommit fram till: "reintegrering av jaget på verklighetens grundvalar" och gör den viktiga poängen att ingen slutgiltig konklusion om vem som har rätt är möjlig eller önskvärd: "Jag vill också understryka att vi inte kan kristallisera psykoanalysen; vi kan inte finna den i någon bestämd form, hur önskvärt något sådant än skulle kunna tyckas vara vid ett givet tillfälle. Om psykoanalysen inte utvecklas så kan den inte leva, och den kan inte utvecklas utan att genomgå förändring."

De kontroversiella diskussionerna har både levt vidare och utvecklats, och är det kanske rätt tid att göra bokslut. Christopher Bollas gör en pedagogisk jämförelse mellan ett freudianskt och ett kleinianskt sätt att lyssna och intervensera, och Annika Hirdman Künstlicher beskriver var den kleinianska traditionen befinner sig idag. Dessutom får vi återpublicera en filosofisk uppsats av Divans favoritöversättare Christian Nilsson, som utifrån Aristoteles begreppspar *fronesis* och *praxis* beskriver två varandra kompletterande förhållningssätt till psykoanalytikerns och psykoterapeutens arbete, och därmed till frågan om metoden. Marcia Sá Cavalcante Schuback fördjupar i en specialskrivna uppsats det hermeneutiska perspektivet genom att beskriva ett existentiellt mellanläge som hon knyter till exilerfarenheten, men som också har relevans för psykoanalysen. Ett annat tolkningsperspektiv presenteras i Haydée Faimbergs undersökning av vad som kan utvinnas ur diskrepansen mellan vad analytikern sagt och vad analysanden hört.

Dessa omfattande genomgångar av centrala frågor interagerar som i varje nummer av Divan med litterära och konstnärliga bidrag som ställer samma frågor på ett annat sätt, eller kanske rättare sagt inviterar teorin och de metodiska diskussionerna till en vidare, mer musisk form av yttringar. Berit Lindfeldts besjälade skulpturer famnar en giltighet bortom det enskilda. Hennes skapande drivs av sökande efter former för obeaktade gräns- och existensstillstånd. Rörelsen mot arkaiska, urtida och därmed universella former överskuggar det mer lekfulla arbetet med att synliggöra tingens inneboende tvetydighet.

Petra Mölstads diktsvit "Matmor" bjuder in läsaren till en matlagingsvärld där allt är både förgängelse och symbol, men kanske också tillblivelse. I synnerhet är dikten en kommentar till de tillstånd där vi stannar upp inför språket och därmed får blick för de "verklighetens grundvalar" som Brierley omnämner.

I en hängiven essä om Ildikó Márkys bok *Det förlutna är ett annat land* diskuterar Karin

Brygger det självbiografiska skrivandets villkor och smärtpunkter. Astrid Elander presenterar Ingeborg Bachmanns roman *Malina* utifrån perspektivet "språk och trauma". Och numret avslutas med ett lärt och stimulerande divertissement: Ulf Karl Olov Nilssons genomgång av göteborgsvitsen och dess mekanismer.

Men numret har också ett mytologiskt sidotema, som handlar om försvinnande och återkomst. Det inleds med en återpublicering av Johan Cullbergs analys, utifrån berättelsen om Orfeus och Eurydike, av hur barnets omedvetna relation till föräldrarna kan återkomma i regressiva tillstånd. I sin djupt personliga Orfeussvit skär Palle Nielsen, grafisk nestor, fram mytens aktörer och livsrum. Bildytans svärta är det som återstår av linoleumytan efter knivens ingrepp. Han bygger kroppar av axlar och kuggjul, skruvar och muttrar, som hämtade från 1950-talets *meccano*. Som i sin tur anropar Jaume Plensas monumentalt metalliska bokstavsmyller på s. 135. Båda verken skapar volymer som "talar" utan ansikten, allmängiltigt: mänskliga Envar.

Aristaeus och Eurydikes död, ca 1480, 60x175, detalj, tempera på pannå, cassone, ca 1480–1490 av Jacopo di Arcangelo del Sellaio (Florens 1441/42–1493) Museum Boijmans van Beuningen. Wikimedia Commons.